

..... [p1]

Geloofd zij Jesus-Christus

Mechelen, 4 Alderheiligen 85.

Eerweerde Heer,

Ik hebbe eene kleine zende voor Loquela; en 'k zou daarbij nog geren 't een en ander vragen.

Eerst de zende; 't en zijn grootendeels maar eenige aanmerkingen op de twee leste nummers.¹

n° 5 Pietmaand.² Voor bejaagd zijn³ zeggen ze, al de kanten van Opwijk, mijn dorp, mijn dorp, gejaagd zijn, 't en is echter geen volledig werkwoord: 't en wordt maar als deelw. gebezigd. gejaagd zijn, 't en is echter geen volledig werkwoord: 't en wordt maar als deelw. gebezigd.

Grooten,⁴ enkel gebezigd, bij ons niet gekend; maar 't samengestelde vergrootten heeft den zelfsten zin.

Voor scheister, laai, laaike⁵ zeggen de werklie hier veel schofken, schoftijd, poos (noenpoos – vierurepoos, half achternoenpoos enz.).

Zwak⁶ en zwakken te Opwijk als in Vlanderen.

.....

1 Loquela: 5 (Pietmaand 1885) 5 en 5 (Bamesse 1885) 6.

2 September.

3 G. Gezelle, Zantekoorn. Bejagen. In: Loquela: 5 (Pietmaand 1885) 5, p. 33: “bejagen, bejaagde, bejaagd. = Aandoen, angstig maken, onruste aandoen. - 'k Ben zoo bejaagd! Geh. Kortrijk.”

4 G. Gezelle, Zantekoorn. Grooten. In: Loquela: 5 (Pietmaand 1885) 5, p. 33: “Grooten, grootte, gegroot. = Grooter worden. - 't Zal grooten met groeien! Geh. Marcke. Die stafrijmde spreuke moet al oud zijn, en is de gewone antwoorde als men b. v. van een kind zegt dat 't te kleene is voor zijne elde. Kiliaen kent het w. en vertaalt het door “grandire, grandem facere, augere. Et grandescere, crescere.” Waarom en staat het w. grooten in Kramers niet?”

5 G. Gezelle, Zantekoorn. Scheister. In: Loquela: 5 (Pietmaand 1885) 5, p. 34: “Scheister, den. Z. De Bo. 't W. scheister wordt gebezigd in den zelfsten zin als 't w. laai, laaike. Z. Loquela 1885, hlfz. 28. - “Alla, nog ne scheistere, en ton zeere na bedde!” Geh. Gulleghem.”

6 G. Gezelle, Zantekoorn. Zwak. In: Loquela: 5 (Pietmaand 1885) 5, p. 38: “Zwak, den. = Stap. Dat is 't gene Kramers en aⁿ, met een fr. w., den “pas” heet. - De soldaten gaan op den zwak, op den stap, op zwak, op stap. Geh. Vlanderen.

Zwak, den. = Het hurten, hotsen, schokken van iets dat op en neer, weg en weer beweegt, in 't eng. the jolt, in 't fr. le cahot, le cahotement. - De zwak van de wagen zou dat kranke kind, die' deerlijke vrouwe kunnen schadelijk zijn. Geh. Vlanderen.”

zwakken⁷ werkwoord 1° bedr. met knaphandigheid doen

2° onzijdig = wiegen (balancer) (ne krowagen zwakt[!]).

zwak bijv. nw. = rap, snel, behendig enz. Al 't gene Kramers zwak = faible heet, zou bij ons slap, teer enz. zijn.

n° 6 Bames.⁸ Beste hoofd⁹ = doodschuld (Opwijk.) Ze moeten de doodschuld nog betalen.

eerst¹⁰ bij ons als in Vlanderen: 1° primo

2° antea.

ellekeutje.¹¹ t Gene gij zegt van koter¹² (gros mondain) heet, geloof ik, bij ons: kieëter, e kieeterke: 'k en kenne er echter de eigenschappen niet af.

..... [p2]

.....

- 7 G. Gezelle, Zantekoorn. Zwakken. In: Loquela: 5 (Pietmaand 1885) 5, p. 38-39: "Zwakken, zwakte, gekwakt. = Met zwakte, met zwakkigheid, d. i. met behendigheid, knaphandigheid, bedreventheid, met 'n welgeoefende snelheid' iets ambachten, doen, klaar, gaar maken, zetten, leggen, enz. De letterzetters gebruiken 't w., sprekende van hun handwerk. - "Hoeveel duist (letters, boekstaven) heeft hij der alzo al gezwakt vandage? (...)"
- 8 Oktober.
- 9 G. Gezelle, Zantekoorn. Beste hoofd. In: Loquela: 5 (Bamesse 1885) 6, p. 41: "Beste hoofd, het. = Erfnisbelastinge, fr. Droits de succession. - "'k He' 't best' hoofd weest betalen." Geh. Sint-Denijs, van eene ongeschoolde, niet anders als vl. sprekende vrouwe, die heure erfenisse was gaan kwijten van de lasten die er de wet op legt."
- 10 G. Gezelle, Zantekoorn. Eerst. In: Loquela: 5 (Bamesse 1885) 6, p. 42: "Eerst = 'Te voeren, latijn ante, antea, fr. auparavant. - Die kamer is schoonder als eerst. Geh. Iseghem."
- 11 G. Gezelle, Zantekoorn. Ellekeutje. In: Loquela: 5 (Bamesse 1885) 6, p. 42-43: "Ellekeutje, het. = Dat deel van den elleboge dat, gestuikt of anderszins geweld aangedaan zijnde, eene vreemde en zeer onaangename zindinge ondergaat, die tot tenden de vingers loopt. Men zegt ook het keuttje, en bij klankverkorting het kuttje, z. De Bo, i. v. - "Oeie, mijn ellekeuttje!" Geh. Kortrijk. (...)"
- 12 G. Gezelle, Zantekoorn. Ellekeutje. In: Loquela: 5 (Bamesse 1885) 6, p. 43: "Ellekeutje, het. (...) -Kote, het ander deel van 't w., behoort tot het werkw. koten, dat steken, hoekwijs, tuitwijs, takwijs voeren- en uitkomen beteekent. Vandaar de koten of de keuten van een koe, z. De Bo; ook de koten, de getakte en gehoekte beentjes, de pekkels van het kotenspel; vandaar nog het werkw. koten, d. i. punt-, peuter-, brodwerk, kleen werk, geen werk doen = spelen, in de ww. radekoten, misverstaan rattekoten, rennekoiën, rijdekoten, rotekoten, rottekoten, vijzekoten, zeugekoten, muizekoten, enz. (...).

kladante,¹³ onbekend; maar wij zeggen: een aardig getrek van e vramins.¹⁴

Speiberd¹⁵ is 't gene ze bij ons, geloof ik, e spreiberd heeten; dienende immers om het aalvat, het beirvat uit te spreiden.

Peilen¹⁶ en zijpeersde¹⁷ en versta ik niet. Als ge geen De Bo en hebtg' er niet wijs uit worden. niet wijs uit worden.

Lepel, klepel¹⁸ enz is bij ons: leper, kleper enz. 'l op 't leste der ww. altoos = r.

.....

- 13 G. Gezelle, Zantekoorn. Kladante. In: Loquela: 5 (Bamesse 1885) 6, p. 44: "Kladante, de, stemzate op dan. - Spotname van een onhebbelijk vrouwmensch. - "Dat is 'n vize kladante van e vrommensch! Geh. Passchendaale. 't Woord dante bestaat ook zonder kla-, en 't schijnt verwant met dan(t)sen, dat eigenlijk trekken te zeggen is, zoo, men doet bij den kranendans, het kroenekranen, Ie cramignon. Dus ware 't woord dante een tuig, een trek, een getrek te zeggen; en eene vize dante of kladante is zoo vele als een aardig getrek van een vrouwmensch. Mijne moeder, zaliger gedachten, zong een liedje waarvan ik drie reken onthouden hebbe, en 't w. dante komt erin, aldus:

Perels, diamant

maakten deze dant

als eene godinne."

- 14 Vrouwmens.

- 15 G. Gezelle, Zantekoorn. Speiberd. In: Loquela: 5 (Bamesse 1885) 6, p. 45: "Speiberd, het. = Een berd dat men te lande onder het losgat van een aalstik pleegt vast te maken, in zulker voegen dat, als wanneer me' den tap uittrekt, het water uit het stik schiet, openspeit en de zandstrate bluscht. Geh. Iseghem.."

- 16 G. Gezelle, Zantekoorn. Peilen. In: Loquela: 5 (Bamesse 1885) 6, p. 45: "Peilen, peilde, gepeild. 't Woord staat bij De Bo. - Ja, ge peilt u zelven! Wacht, 'k zal ikik (sic) u gaan peilen! Geh. Iseghem."

- 17 G. Gezelle, Zantekoorn. Zijpeersde. In: Loquela: 5 (Bamesse 1885) 6, p. 46: "Zijpeersde. 't Woord staat bij De Bo als van koeien gezeid; men zegt ook oneigentlijk, bij voorbeeld van een stuk land, van een dak, van eenen schelf, dat zij zijpeersde afzakken. Geh. Wynghehe."

- 18 G. Gezelle, Zantekoorn. Loesse. In: Loquela: 5 (Bamesse 1885) 6, p. 44: "Loesse, de. = Pollepel, scheppepel, dienlepel. - "'t Is pot me' loesse!" Geh. Sint-Denijs. De spreuke "'t Is pot met loesse" beteekent zoo vele als:

"Vuile pot vuile pollepel," "zulk zak zulk zaad," of

"Kwa klok,

kwa klepel;

knor¹⁹ = tnor bij ons: kn = tn (tnecht enz.)

berd = bēt rd = t.

berden = bērres rd = rr. (parre = padde)

Gesp = geps sp = ps (heps = hesp.)

terden = terren en terren = treden = treën. Wat het oorspronkelek woord is, en weet ik niet. Is het treden? Dan hebben we: tr - d = t - rd, en rd = rr

Enz. enz... Van die stafwisselingen zou ik menige voorbeelden kunnen geven. 'k Hebbe onder 't verlof hoogleeraar Willems zijnen schrijfboek voor, de gouwsprake van Opwijk²⁰ afgewerkd, en 'k heb bemerkt dat al die veranderingen en verspringingen algmeene wetten volgen. 't En zou niet moeilek zijn, om ze uit dien schrijfboek op te maken.

Maar nu, als ge schrijft, hoe moet g' het dan met al die wisselingen aanleggen. 'k Versta goed dat wij er eenige kunnen van volgen: b.v. alderheiligen voor allerheiligen, geps voor gesp; leper voor lepel; maar zoudt ge ook derven berre zetten voor bedde, terren voor terden of terten; tnecht voor knecht enz..

En met de veranderingen van klinkers of de verbastering, als ge wilt, wat daar mee gedaan?

Zoo, b.v., zuiver lange open a kan bij ons, 'k en weet niet hoeveel klanken hebben. oa (voader) ui (luit) enz. En zoo ook met de andere klanken.

.....

kwa pot,

kwa. Lepel." (...)"

19 G. Gezelle, Zantekoorn. Loesse. In: Loquela: 5 (Bamesse 1885) 6, p. 44: "Loesse, de. (...) Ik aanzie het w. loesse als uitbouw met - se van loete, dat ook (ts = z) loeze uitgesproken wordt, z. De Bo, i. vv. Het w is verminkt uit gloei, kloet, dat bij Kiliaen staat, en knorrestok, roerstok beteekent; gloet en kloet zelve zijn ontleedbaar en leveren, mits verwisselden uitgang, klu-w, klou-w, klu-w-en, klou-w-en, voetklouw, enklouw, klouwstok; enz. De zin van de verwantte latijnsche ww. glom-us, glob-us (knobbel, knorre, knozze), zit in al die woorden; bij pollepel zelve is pol- globus te zeggen. (...)"

20 In 1884 begon Pieter Willems gedrukte stroken met ruim 4.200 AN-woorden in schoolschriftjes te plakken. Vierhonderd van dergelijke schriftjes zou hij tussen 1885 en 1886 naar dialectsprekers sturen met het verzoek om naast de AN-woorden hun dialectvariant te noteren en hem het ingevulde schrijfboek terug te sturen. Driehonderd en eenenvijftig schriftjes kwamen terug.

En dan de versmelting der lettergrepen (of hoe

..... [p3]

moet ik in zuiver Vlaamsch zeggen?): b.v. buitten kommen. (Laat hem kommen of komen)

't Valt nog al lastig daarin iets te doen, zonder zijn eigen tegen te spreken. Want als ge d'een verandering aanneemt, met welk recht zult ge de andere verwerpen. B.v. om dezelfde reden, waarom ik alderheiligen schrijf, zou ik berres (bedden) enz moeten zetten. Is 't niet? Daar begint gaan leven in de volkstaal te kommen, maar 't valt te zorgen van op vasten grond te terren.

En wel, 'k zou daar eens geren een klaar gedacht over krijgen: als ik iets doen, weet ik ook geren waarom.

Nog eenige woorden:

e zoaelingsken = em bijsken, e vlogsken & [stemzate]²¹ zoa - (en) ling. Galmaerde.

Vlieg. Daar zit en vlieg op = 't steekt en spēlle (spelde) tusschen; 't is belet; 't en zal niet goed afloopen. (St Quintens Lennick)

uitkippen = uitkiezen (Audenaken)

e puntwelfsel = een welfsel wiens verschillende bogen in één stip samenloopen,

bij tegenstelling aan een boogwelfsel

Opwijck

beslimmen = befijnen, loos doen, hebben (hemmen, bb = mm) bedriegen, naar den boek doen, foppen, fuiten enz.

.....

21 Klemtoon.

De kat zal u beslissen = zal u te fijn zijn. Opwijck

den (h)aal hangen = mettre la cremmaillère. Na nen verhuis, b.v., wordt er 's avonds gefeest, en dat drukken ze uit met: den (h)aal (aal) hangen. Herne

strop zitten. De zaag zit strop, als er splinters tusschen zaag en hout geraken (Mechelen)

pas liggen: Die steen en ligt niet pas = niet waterpas. Mechelen.

heeten = gebieden (als in 't Duitsch)

Wie heeft er u dat geheeten = geboden. Audenaken.

'k Ben van zin, als 't Loquela zou kunnen nuttig zijn, de toekomstige afprenten allegaer eens goed na te zien, en er eenige bemerkingen op te maken, b.v. voor woordverschillen van

..... [p4]

mijne en uwe streek.

Nog iets: 't loochenwoordeken en is bij ons nog in vollen gang: in 't hertje van de Kempen maar alleen meer bij de oukens. De jongelie en gebruiken 't niet, en hebben er nen afkeer van: ze zijn al vandeeg verschoolmeesterd.

't Welluidend stom eken van Westvlanderen is volop gekend in Zuid-West Brabant, al de kanten van Herne en omstreken en zelfs tot in de minste woordekens: vijve, zesse enz.. Bij ons bestaat het nog in al de gesloten vrouweleke naamwoorden b.v. en bolle, en berre, en parre enz.; en hier, te Mechelen, zelf en zeggen ze nooit anders als: O. L. Vrouwe kerk. Anders en is 't hier niet gekend. Zou dat mogelek algemeen geweest hebben?

Spijtig dat we hier in 't Seminarie ons zoo weinig met taalstudie kunnen ophouden. Intusschen doen wij ons best om de hollandsche schoolmeesterij bij ons zelven en anderen zoo veel mogelek af te breken. Ha! de volkstaal. 'k Geloof en 'k hoop waarlek dat heur stelsel geroepen is om te zegepralen. Maar daarom moet er gewerkt! En dat kennen de Westvlamingen wat fijn! Ja, als ze zoo voortgaan, en zullen ze niet alleen de volkstaal bovenhelpen, maar zelfs hunne eigene gouwspraak nog grootendeels, bijzonder in wetenschappen, overplanten. Doen en maar laten aanschreeuwen, dat is 't beste!

Als ge met halfhoogst verlof ons geren voor de volkstaal zaagt werken, dan hebt ge onze plaats, en de manier van strijden maar te laten kennen. B.v. met schoone boeken uit andere talen, uit het duitsch, fransch, engelsch in zuivere volkstaal over te brengen. Dat immers zou der moeten zijn.

'k Hebbe den Duikalmanak gekregen, en 't is prachtig. 't Is een rechte schat van *[vlaamsche]* geest, en daar valt schrikkelek veel in te leeren. 'k Heb hem eene warme en breedvoerige aanbeveling bezorgd in de "Gazet van Merchtem",²² en, desnoods, kan er op andere plaatsen nog voor gezorgd worden. Zouden, 't naaste jaar, na elke maand de schoone spreekwoorden, op zijn Westvlaamsch, in geene nieuwsbladen mogen kommen?

Ik moet eindigen. Verschoon, eerweerde, mijn gekribbel, en wees zoo goed mij over een en ander inlichting te bezorgen.

In alles ten dienste van Loquela, diens geleerden schrijver

Alfons Verdoodt - onderdiaken

in 't Seminarie.

Naschrift. - Weet ge, eerweerde, dat de drukker²³ van den Duikalmanak de vragers fransche rekeningen durft stieren; dat hij den *[Vlaamsche]* Leeuw onder *[fransche]* band opzendt. 't Is zoo! Maar 't is niet fraai! Wij hebben zijn fransche vodden teruggestierd, en der *[Vlaamsche]* gevraagd.

.....

22 De aankondiging van de *Duikalmanak* verscheen in: *Gazet van Merchtem*: 22 (15 november 1885) 3. Volledig overgenomen in: Adolf Duclos, *Over eenen Almanak*. In: *Rond den Heerd*: 21 (11 december 1885) 3, p. 23-24.

23 Karel Beyaert Storie was de oorspronkelijke uitgever van de *Duikalmanak*, maar er werd gedrukt door de 'Société de St. Augustin, Desclée De Brouwer et Cie. Imprimerie polyglotte et classique' De briefwisseling van die firma werd gevoerd in het Frans. Vanaf 1888 werd de uitgave verzorgd door Leliaert en Siffer te Gent, maar de drukker bleef dezelfde.

Briefbeschrijving

Verzender	Verdoodt, Alfons
Ontvanger	[Gezelle, Guido]
Verzendingsdatum	04/11/1885
Verzendingsplaats	Mechelen (Mechelen)
Annotatie	Briefversie van datering: 4 Alderheiligen 85 ; adressaat gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie.
Annotatie	Briefversie van datering: 4 Alderheiligen 85 ; adressaat gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie.

Documentbeschrijving

Fysieke bijzonderheden

Drager	1 dubbel vel, 211 mm x 136 mm papier, wit, vierkant geruit papiersoort: 4 zijden beschreven; zijde 4 in twee richtingen beschreven, inkt
Staat	volledig
Vormelijke bijzonderheden	briefpapier: kruisteken, met kroon en leeuw op schild, en met bijhorende spreuk, alles lichtrood gedrukt: Geloofd zij Jesus Christus op zijde 3: twee kleine architecturale schetsjes in de brieftekst van de hand van Alfons Verdoodt
Toevoegingen	op zijde 1 links in de bovenrand: Aan G. Gezelle (inkt, hand P.A.)

Bewaargegevens

Land	België
Plaats	Brugge
Bewaarplaats	Guido Gezellearchief
ID Gezellearchief	5548

Bibliotheekrecord	https://anet.be/desktop/gga/nl/opacgga/nr=tg:gga_6.11859
IIIF-manifest	https://go.wander.be/iiif/bibliotheek-brugge/ecc8ccb3dd041e02c7a1561a8ce700413356ec52/manifest

Inhoud

Incipit	Ik hebbe eene kleine zende voor Loquela;
Tekstsoort	brief
Talen	Nederlands

Gevolgde codeerpraktijk

De tekst werd diplomatisch getranscribeerd, en aangevuld met een editoriale laag.

De oorspronkelijke tekst werd ongewijzigd getranscribeerd; alleen typografische regeleindes en afbrekingstekens, en niet-betekenisvolle witruimte werden genormaliseerd.

Auteursingrepen in de tekst (toevoegingen, schrappingen), en latere redactie-ingrepen (schrappingen, toevoegingen, taalkundige notities) door de lezer werden overgenomen en expliciet gemarkeerd.

Voor een aantal tekstfenomenen werden naast de oorspronkelijke vorm ook editeursingrepen opgenomen in de transcriptie: oplossingen voor niet-gangbare afkortingen en correcties voor manifeste fouten. Daarnaast bevat de transcriptie editeursingrepen ter verbetering van de leesbaarheid (toevoegingen, reconstructies) of ter motivering van transcriptie-beslissingen (aanduiding van onzekere lezingen, weglating van onleesbare tekst). Alle editeursingrepen worden expliciet gemarkeerd.

Colofon

Titel	04/11/1885, Mechelen, Alfons Verdoodt aan [Guido Gezelle]
Editeur	Guido Spyns; Marc Carlier (research); Universiteit Antwerpen
Wetenschappelijke leiding	Els Depuydt
Partners	Openbare Bibliotheek Brugge (Guido Gezellearchief); Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren); Instituut voor de Studie van de Letterkunde in de Lage Landen (ISLN) (Piet Couttenier, Universiteit Antwerpen); Guido Gezellegenootschap
Uitgever	Guido Gezellearchief, KANTL/CTB
Plaats van uitgave	Brugge, Gent
Publicatiedatum	2026

Beschikbaarheid	Teksten en afbeeldingen beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding - Niet Commercieel licentie.
Disclaimer	De editie van de Guido Gezellecorrespondentie is het resultaat van een samenwerkingsproject met vrijwilligers. De databank is in opbouw, aanvullingen en opmerkingen kunnen gemeld worden aan els.depuydt@brugge.be .
Citeren	Een brief kan worden geciteerd als: [Naam van editeur(s)], [brieffschrijver aan briefontvanger, plaats, datum]. In: GezelleBrOn, Wetenschappelijke editie van de correspondentie van Guido Gezelle. [publicatiedatum] Available from World Wide Web: [link]
